

Krzysztof Jeżyna

Maryjny wymiar nowej ewangelizacji w nauczaniu Jana Pawła II

Salvatoris Mater 5/4, 278-298

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nowa ewangelizacja, do której wciąż nawołuje Jan Paweł II, jest niezmiernie aktualnym zadaniem Kościoła. Termin „nowa ewangelizacja” wyraża współczesne imię podstawowej misji Kościoła, jaką jest głoszenie zbawienia w Jezusie Chrystusie i w Nim dokonywanie odnowy Kościoła i całego świata. Choć za nową ewangelizację odpowiedzialny jest cały Kościół, wszystkie jego podmioty, to jednak należy podkreślić jej nadprzyrodzony charakter. Tak jak początek ewangelizacja bierze z posłania przez Ojca, Syna i Ducha Świętego, tak dziś dzieło nowej ewangelizacji dokonuje się mocą Trójjedynego Boga. Nie bez znaczenia jest także wstawiennictwo świętych i ich konkretny przykład życia oddanego Bogu w pełnieniu Jego zbawczej woli. Wśród świętych szczególne miejsce przypada Matce Bożej, którą Ojciec Święty określił jako „Gwiazdę nowej ewangelizacji”¹.

Współczesna mariologia – odnowiona przez odniesienie do źródeł biblijnych, bardziej wrażliwa na znaki czasu, podejmująca dialog z kierunkami myślenia, które akcentują godność człowieka i wzniosłość jego powołania – odpowiada w istotny sposób na przesłanie nowej ewangelizacji. Mariologia dostarcza zarówno samych podstaw, jak i sposobów realizacji chrześcijańskiego powołania. Więcej, refleksja nad powołaniem Maryi pozwoli odkryć wezwania o charakterze moralnym, a także osobowy wzór zachowania tych norm i cel, do którego zmierza powołanie. Dlatego Jan Paweł II proponuje „maryjny wymiar uczniów Chrystusowych”, czyli maryjny wymiar życia chrześcijańskiego².

Jeśli udział w nowej ewangelizacji, który jest podjęciem odpowiedzialności za Kościół i jego misję, wymaga określenia swego powołania, to tym, który powołuje i kształtuje powołanie, jest Bóg. Choć powołanie każdego wierzącego ma charakter historyczny, to jednak Kościół wciąż przypomina najważniejszy wzór powołania, które wypełniła Maryja.

Maryja po zwiastowaniu anioła, świadoma swego wyniesienia, ze względu na „pełnię łaski” i wybranie na Matkę Syna Bożego,

¹ JAN PAWEŁ II, List apostolski *Novo millennio ineunte* (6.01.2001), 58 (dalej: NMI).

² TENŹE, Encyklika *Redemptoris Mater* (25.03.1987), 45 (dalej: RM).

a więc świadoma swego niepowtarzalnego powołania i posłannictwa, wkrótce w hymnie *Magnificat* wysławia Boga i głosi wielkie dzieła Boże³, a więc włącza się w dzieło ewangelizacji. Jakże jest to ważne dzisiaj, by świadomości bycia katolikiem i posiadania własnego powołania towarzyszyła gotowość włączenia się w dzieło nowej ewangelizacji.

Bóg, gdy powołuje do wielkich zadań, w swym odwiecznym planie zbawienia, zawsze uprzednio obdarza łaską. Maryja, uczestnicząc w tajemnicy wcielenia, została uprzednio ubogacona łaskami, w Jej niepokalanym poczęciu. Jej godność i wielkość obdarowania wynikają więc z podjętego powołania i misji⁴. Jej wielkość została potwierdzona tym, że Maryja w nowym etapie ekonomii zbawienia uczestniczyła nie tylko w sposób bierny, ale też czynny. Poczynając od pozytywnej odpowiedzi na słowa zwiastowania, poprzez obecność podczas publicznej działalności Jezusa, aż po obecność pod krzyżem Syna.

Matka Kościoła, która uczestniczyła w widzialnych narodzinach Kościoła, obecnie przyczynia się do narodzin nowych uczniów Chrystusa w Jego Kościele. Jej wielkość wynikająca z obdarowania sprawia, że sama staje się darem dla Kościoła i każdego chrześcijanina⁵. Macierzyństwo Maryi w Kościele wyraża się we współpracy z Jej Synem Jezusem Chrystusem i Jego zbawczym dziełem⁶. Jej wstawienictwo, jako przejaw solidarności z człowiekiem, wyraża Jej troskę o zbawienie każdego i budowanie wspólnoty uczniów.

Maryja obecna w zbawczym planie Boga ukazuje nieustannie, jak oddanie się Bogu powoduje obfite obdarowanie łaską, a nawet swoiste wyróżnienie i wyniesienie. Chrześcijanie mają jednak znać nie tylko zobowiązania moralne płynące z przykładu postawy Maryi, ale powinni odczytać także wezwania moralne płynące z daru Maryi jako Matki Kościoła. To oznacza, że Maryja przyczyniła się zarówno do zaistnienia nowej ekonomii zbawienia, jak też stale w niej uczestniczy, a nowa ewangelizacja chce służyć przekazowi zbawczego orędzia.

³ Por. TENŻE, W. „*Magnificat*” *Maryja wysławia wielkie dzieła Boga* (Katecheza, 6.11.1996), w: TENŻE, *Katechezy maryjne*, tł. J. Pach, red. L. DUDKIEWICZ. K. KLAUZA, Częstochowa 1998, 157.

⁴ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 53 (dalej: LG); *Katechizm Kościoła Katolickiego* 490 (dalej: KKK).

⁵ Por. LG 53.

⁶ Por. TAMŻE, 62; KKK 969; RM 49.

1. Aktualność wezwania do nowej ewangelizacji

Termin „nowa ewangelizacja” wprowadził Jan Paweł II, kontynuując nauczanie swego poprzednika o ewangelizacji w świecie współczesnym⁷. Wezwanie do nowej ewangelizacji jest próbą wyrażenia współczesnej misji Kościoła, jej wszechstronnego charakteru, z uwzględnieniem dość istotnych zmian cywilizacyjnych i kulturowych. Nową ewangelizację Ojciec Święty ujął w podwójnej perspektywie: w duchu eklezjologii Soboru Watykańskiego II i w kontekście znaków czasu, a zwłaszcza postępującej dechrystianizacji. Stąd w uzasadnieniu pilnego podjęcia dzieła nowej ewangelizacji można odnaleźć zarówno elementy nowego nauczania Kościoła, o zawsze tym samym, ale różnorodnym w formach posłannictwie misyjnym Kościoła, jak i odwołanie się do uwarunkowań współczesnego świata, tak pozytywnych, jak i negatywnych.

Większość teologów uważa, że po raz pierwszy terminu „nowa ewangelizacja” użył Jan Paweł II podczas pierwszej pielgrzymki do Polski, w homilii w Mogile-Nowej Hucie⁸. Ojciec Święty wówczas powiedział, że *od krzyża w Nowej Hucie zaczęła się nowa ewangelizacja: ewangelizacja drugiego Millennium*⁹. Natomiast podczas trzeciej pielgrzymki do Polski Papież stwierdził, że Polska wciąż potrzebuje ewangelizacji, gdyż tak jak inne kraje Europy jest krajem misyjnym¹⁰.

Od tego czasu Jan Paweł II terminu „nowa ewangelizacja” używa coraz częściej, określając tym samym nowy program pracy duszpasterskiej Kościoła. Czyni to przede wszystkim podczas podróży apostolskich na kontynentach: latynoamerykańskim, europejskim i afrykańskim. Papież posługuje się pojęciem „nowa ewangelizacja” głównie podczas spotkań z biskupami¹¹.

⁷ PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (8.12.1975).

⁸ Por. A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja w duchu Soboru Watykańskiego II*, t. 1, Katowice 1995, 97; K. PAWLINA, *Nowa ewangelizacja i jej realizacja w Polsce po 1989 roku*, Warszawa 1995, 34.

⁹ JAN PAWEŁ II, *Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile-Nowej Hucie* (9.06.1979), w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski*, Poznań-Warszawa 1979, 195.

¹⁰ Por. TENZE, *Nasza Ojczyzna i cała chrześcijańska Europa wciąż potrzebuje nowej ewangelizacji* (homilia podczas Mszy św. na zakończenie Kongresu Eucharystycznego, Warszawa, 14.06.1987), w: TENZE, *Odwagi! Ja jestem, nie bójcie się. III podróż apostolska do Polski* (8-14.06.1987), Poznań 1987, 174.

¹¹ Por. K. JĘŻYŃSKI, *Moralne przesłanie nowej ewangelizacji. Wezwanie do odnowy Kościoła i świata*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2002, 31.

Upadek komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej w 1989 r. rozpoczął nie tylko etap budowania jedności Europy, ale dał także możliwości jej nowej ewangelizacji. Zwołanie Specjalnego Synodu Biskupów Europy w 1991 r. miało służyć, w tym historycznym momencie, takiemu „poderwaniu” wszystkich do nowej ewangelizacji, aby stara chrześcijańska Europa na nowo uwierzyła¹². Owocem obrad tego Synodu Biskupów jest Deklaracja „Abyśmy byli świadkami Chrystusa, który nas wyzwolił”, wyznaczająca kierunki i metody pracy ewangelizacyjnej Kościoła w Europie.

Upowszechnieniu nowej ewangelizacji służyły nade wszystko synody ogólne, kontynentalne, regionalne, krajowe i diecezjalne. Jan Paweł II zauważa, że głównym ich tematem była nowa ewangelizacja, a jednocześnie podkreśla, że *wszystkie te Synody same w sobie są już tą nową ewangelizacją*¹³. Budzeniu nowej świadomości odpowiedzialności za Kościół i udziału w misji zbawczej służą dokumenty Kościoła, a szczególnie *adhortacje posynodalne poświęcone posłannictwu świeckich, formacji kapłanów, katechezie, rodzinie, znaczeniu pokuty i pojednania w życiu Kościoła i ludzkości, a w najbliższym czasie życia konsekrowanemu*¹⁴. Znaczący wkład w rozumienie i przeżywanie nowej ewangelizacji wnosi wiele dokumentów Kościoła, które choć poświęcone różnym zagadnieniom, ukazują je w perspektywie nowej ewangelizacji. Wśród najważniejszych dokumentów Jana Pawła II należy wymienić: encykliki *Redemptoris missio* i *Veritatis splendor*, *adhortacje Ecclesia in Africa* i *Ecclesia in America* oraz listy apostołskie *Tertio millennio adveniente* i *Novo millennio ineunte*.

Aktualne wezwanie do nowej ewangelizacji nie oznacza, że dawne wezwania do apostołstwa, ewangelizacji czy misji straciły na swej aktualności. Warto tu przypomnieć trzy podstawowe typy ewangelizacji, które jednak nie należą do istoty misji Kościoła, ale wynikają z okoliczności. Patrząc na świat z punktu widzenia ewangelizacji, można rozróżnić trzy formy: [1] działalność misyjną *ad gentes* – wobec ludzi, którzy nie znają Chrystusa i Jego Ewangelii, [2] działalność duszpasterską wobec tych, którzy trwają w Kościele i czują się zobowiązani do misji oraz [3] nową ewangelizację wobec tych, którzy pozornie znają Chrystusa, ale żyją daleko od Niego i Jego Kościoła¹⁵.

¹² Por. JAN PAWEŁ II, *Pozwólmy prowadzić się Duchowi Prawdy* (homilia podczas Mszy św. na rozpoczęcie Specjalnego Zgromadzenia Synodu Biskupów Europy, 28.09.1991), „L'Osservatore Romano” 13(1992) nr 1, 5.

¹³ TENŻE, List apostołski *Tertio millennio adveniente* (10.11.1994), 21 (dalej: TMA).

¹⁴ TAMŻE, 21. Por. K. JEŻYNA, *Nowa ewangelizacja a teologia moralna*, w: *Teologia moralna u kresu II tysiąclecia*, red. J. NAGÓRNY, K. JEŻYNA, Lublin 1998, 279-304.

¹⁵ Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptoris missio* (7.12.1990), 33 (dalej:

Analiza elementów „nowości” nowej ewangelizacji potwierdza, że jest to ta sama ewangelizacja, ale nowe są sytuacje społeczne i kulturowe. Papież podkreśla więc, że o ile ewangelizacja jest i pozostanie nakazem Chrystusa, o tyle nowa ewangelizacja znajduje dodatkową motywację w odczytaniu wezwań płynących ze współczesnego świata: *moment historyczny, który obecnie przeżywamy, a w każdym razie przeżywają go liczne narody, stanowi wielkie wezwanie do «nowej ewangelizacji», to znaczy do głoszenia Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość; do ewangelizacji, która musi być prowadzona «z nową gorliwością, nowymi metodami i z zastosowaniem nowych środków wyrazu»*¹⁶.

Nie jest jednak łatwo odpowiedzieć na pytanie, na czym polega owa „nowość” ewangelizacji, czy jest ona znacznie inna od pierwszej, czy ma być wykonywana „po nowemu”, czy „nowa” ma być cała ewangelizacja, czy tylko niektóre jej elementy? Odpowiedź na te pytania jest wciąż trudna, ponieważ pojęcie nowej ewangelizacji ciągle się kształtuje, a różni autorzy odmiennie akcentują nowość poszczególnych jej elementów. Wydaje się jednak, że można w niej wyróżnić istotne elementy i wskazać na ich specyficzną „nowość”¹⁷. I tak: nowe są sytuacje społeczne i uwarunkowania kulturowe, nowe treści, nowe metody i sposoby, nowe miejsca, nowa gorliwość oraz nowa świadomość adresatów i podmiotów ewangelizacji.

Wypowiedzi Jana Pawła II na temat nowej ewangelizacji wskazują najczęściej na współczesne uwarunkowania życia i misji Kościoła oraz społeczności ludzkich. Należy uznać, że nową ewangelizację kształtują zarówno pozytywne, jak i negatywne znaki czasu. Jeżeli jednak podkreśla się zwykle znaki negatywne, to dzieje się tak dlatego, że wskazują one na aspekty moralne nowej ewangelizacji. O nasilającym się wezwaniu do nowej ewangelizacji decydują przede wszystkim dechrystianizacja, sekularyzm, materializm i rozwój sekt¹⁸. Zjawiska te stanowią nie tylko o kryzysie wiary, lecz także o kryzysie moralnym osób i całych grup społecznych. Ci autorzy, którzy wezwanie do nowej ewangelizacji tłumaczą wyłącznie tymi uwarunkowaniami opowiadają się za jej wąskim rozumieniem, uważając, że

---

RMi). Wyróżnione typy ewangelizacji mają swoje analogiczne odniesienie do trzech typów ewangelizacji według *Evangelii nuntiandi*: ewangelizacja misyjna, pastoralna i powtórna. Por. W. PRZYCZYNA, *Teologia ewangelizacji*, Kraków 1992, 35-42.

¹⁶ TENŻE, Encyklika *Veritatis splendor* (6.08.1993), 106 (dalej: VS). Por. TENŻE, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* (25.03.1992), 54 (dalej: PDV).

¹⁷ Por. A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja...*, t. 1, 102-103.

¹⁸ Por. VS 106; PDV 7; JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici* (30.12.1988), 34 (ChL).

nowa ewangelizacja skierowana jest jedynie do osób i społeczności zdechrystianizowanych.

Nowość nie dotyczy wprost treści nowej ewangelizacji. Dokumenty Kościoła zastrzegają, że nie ma nowej lub „innej Ewangelii”. Nowa ewangelizacja, czerpiąc z przebogatego skarbcza Objawienia, które się dokonało ostatecznie w Jezusie Chrystusie, głosi człowiekowi podstawową prawdę: „Bóg cię kocha, Chrystus przyszedł dla ciebie”¹⁹. Przepowiadanie tak dalece koncentruje się na Jezusie Chrystusie, Jego Osobie i dziele zbawczym, że *prawdźiwie chrześcijańska ewangelizacja ma miejsce wtedy, kiedy głosi się osobę Jezusa Chrystusa*²⁰. Jedną z podstawowych treści nowej ewangelizacji jest też prawda o człowieku, o jego nadprzyrodzonej godności, którą najpełniej poznaje on w Chrystusie. Nowa ewangelizacja nie zamierza więc orędzia zbawienia ani poszerzać, ani zawęźać, celem dostosowania go do współczesnych oczekiwań. Natomiast nowa ewangelizacja, przybliżając integralne orędzie zbawienia, zwraca uwagę na konieczność przyjęcia orędzia moralnego, które stanowi nierozdzieloną jedność z orędziem ewangelicznym²¹. Dlatego Jan Paweł II mówi: *nowa ewangelizacja, której współczesny świat pilnie potrzebuje i której konieczność wielokrotnie podkreślałem, musi uczynić jednym ze swych istotnych elementów głoszenie nauki społecznej Kościoła*²². Nauka społeczna Kościoła ma więc sama w sobie wartość jako narzędzie ewangelizacji²³.

Czy można jednak mówić o nowych treściach w nowej ewangelizacji w jakimś specyficznym rozumieniu? Wielu autorów swoje rozważania skupia wokół opinii, że trzeba obecnie głosić nową treść niezmienną w swej istocie Ewangelii. Niezmiennie prawdy Objawienia wymagają przecież nowych interpretacji i aplikacji wraz z rozwojem nauki, kultury i cywilizacji²⁴. Dlatego też ewangelizacja dokonuje się w symbiozie z kulturą, która pozwala na odpowiedź adekwatną do

¹⁹ Synod Biskupów. Zgromadzenie Specjalne dla Europy, Deklaracja *Abyśmy byli świadkami Chrystusa, który nas wyzwolił*, Watykan 1991, 3. Por. CHL 34.

²⁰ Deklaracja nr 3. Por. A. AMATO, *Jezus Chrystus centrum historii zbawienia i życia Kościoła*, w: Rada Prezydium Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, *Jan Paweł II. „Tertio millennio adveniente”*. Komentarz teologiczno-pastoralny, Sandomierz 1995, 159-162.

²¹ Por. VS 107.

²² JAN PAWEŁ II, Encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30.12.1987), 41 (dalej: SRS); por. TENŻE, Encyklika *Centesimus annus* (1.05.1991), 54-57 (dalej: CA).

²³ Nitecki uważa, że nauczanie społeczne Kościoła, oparte jak to było dawniej na podstawach filozoficznych, lecz jako nauka teologiczna, stało się częścią ewangelizacyjnej misji Kościoła. Por. P. NITECKI, *Ruch chrześcijańsko-społeczny i nowa ewangelizacja*, „Chrześcijanin w świecie” 23(1993) nr 2 (193), 141-142.

²⁴ Por. J. MAJKA, *Konieczność nowej ewangelizacji*, „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” 20(1988) 13.

wyzwań danego czasu²⁵. Nowe treści ewangelizacji mogą także powstać w wyniku procesu interpretacji aktualnych problemów ludzkich dokonanych w świetle objawionego słowa Bożego. Można też mówić o nowych akcentach treściowych współczesnej ewangelizacji lub o szczególnej aktualności określonych treści głoszonej Ewangelią²⁶.

Nowość nowej ewangelizacji uzasadnia się zwykle koniecznością zastosowania nowych metod, sposobów i środków w głoszeniu Ewangelią. Oczywiście podstawową i niezastąpioną metodą ewangelizacji jest ustne głoszenie orędzia zbawienia, gdyż wiara rodzi się ze słuchania słowa Bożego. Dzisiaj jednak Papież za najskuteczniejszą metodę ewangelizacji uważa świadectwo życia chrześcijańskiego: osobistej wiary w Boga i żywej miłości bliźniego. Głoszeniu słowa Bożego zawsze winno towarzyszyć świadectwo życia wiarą osób i całych wspólnot²⁷. Kiedyś jednak w ewangelizacji koncentrowano się jedynie na głoszeniu słowa Bożego, dzisiaj bardziej uwzględnia się konkretne problemy ludzkie, by głębiej je poznać i odczytać w świetle Ewangelią. W tym duchu podejmowane są nowe formy duszpasterstwa specjalistycznego czy zawodowego poprzez pracę w grupach i zespołach.

Głoszenie słowa Bożego wymaga obecnie używania zrozumiałego języka oraz czytelnych form i nowych metod przekazu. Już Paweł VI mówił, że nasza cywilizacja jest cywilizacją obrazu, dlatego nowa ewangelizacja winna stosować nowoczesne środki wyrazu i przekazu orędzia ewangelicznego. Dlatego też nie tylko dopuszczalne, ale wręcz konieczne jest wykorzystywanie nowoczesnych środków komunikacji społecznej, czyli radia, telewizji i prasy. Dla celów nowej ewangelizacji w perspektywie Jubileuszu 2000 zaczęto wydawać biuletyn „Nowa ewangelizacja 2000”, który informował o inicjatywach nowej ewangelizacji na całym świecie. Powstała także międzynarodowa organizacja „Lumen 2000”, dla koordynacji i aktywizacji środków społecznego przekazu dla głoszenia Ewangelią²⁸.

Ważną dziś metodą ewangelizacji misyjnej, gdy Kościół spotyka wśród narodów różne kultury, staje się metoda inkulturacji. Ojciec Święty wyjaśnia, że *poprzez inkulturację Kościół wciela Ewangelię*

²⁵ TAMŻE, 14.

²⁶ Por. A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja...*, t. 1, 108.

²⁷ Por. JAN PAWEŁ II, *List do Rodzin* (2.02.1994), 2; K. PAWLINA, *Nowa ewangelizacja i jej realizacja w Polsce...*, 40.

²⁸ Por. T. ZASĘPA, *Nowa ewangelizacja jako zadanie stojące przed polskimi massmediami*, w: *Nowa ewangelizacja odpowiedzią na wyzwania obecnego czasu*, red. K. GÓZDŹ, Lublin 1993, 103-104; K. PAWLINA, *Nowa ewangelizacja i jej realizacja w Polsce...*, 41.

w różne kultury i jednocześnie wprowadza narody z ich kulturami do swej własnej wspólnoty²⁹. Inkulturacja wymaga poznania autentycznych wartości danej kultury i przyjęcia tego wszystkiego, co jest w nich dobre oraz przepojenia i ubogacenia ich Ewangelią. Również tradycje pobożności ludowej mogą być wykorzystywane jako metoda nowej ewangelizacji, bowiem *mogą i powinny nabrać wartości eklezjalnej, jeśli zostaną przygotowane i przeprowadzone z myślą o wymogach ewangelizacji*³⁰.

Sytuacja współczesnego świata skłania również do korzystania z nowych sposobów i miejsc, w których można zwiastować Chrystusa i wartości chrześcijańskiego życia. Tym bardziej, że toczy się zmaganie o „duszę świata” i obok ewangelizacji obecna jest wielka antyewangelizacja, posługująca się potężnymi środkami i programami³¹. Stąd Jan Paweł II mówi o „nowożytnych areopagach”, rozumiejąc je jako nowe miejsca, w których należy głosić Ewangelię³². Papież przekonuje, że *tych «areopagów» jest dziś wiele i są bardzo różne. Są to wielkie tereny współczesnej cywilizacji i kultury, polityki i ekonomii. Im bardziej Zachód odrywa się od swych chrześcijańskich korzeni, tym bardziej staje się terenem misyjnym, w znaczeniu wielorakich «areopagów»*³³.

Współcześnie coraz bardziej znaczącym „areopagiem” jest świat środków przekazu, dzięki którym można zwielokrotnić głoszenie Ewangelii, a także w znacznym stopniu ewangelizować współczesną kulturę. Innym areopagiem są aktualnie ważne problemy ludzkości, *na przykład zaangażowanie na rzecz pokoju, rozwoju i wyzwolenia ludów, praw człowieka i narodów, przede wszystkim mniejszości, działanie na rzecz kobiety i dziecka, ochrony świata stworzonego*³⁴. Kolejnym miejscem ewangelizacji jest *areopag kultury, prac badawczych, stosunków międzynarodowych, które ułatwiają dialog i sprzyjają powstawaniu nowych planów życiowych*³⁵. Jeszcze innym areopagiem jest głód i poszukiwanie Boga oraz potrzeba życia duchowego w społeczeństwach zeświecczonych, natomiast dla osób konsekrowanych istotną dziedziną ewangelizacji jest areopag edukacji³⁶.

²⁹ RMi 52.

³⁰ JAN PAWEŁ II, *Dziedziny apostołstwa świeckich: uczestnictwo w misji Kościoła* (Katecheza, 16.03.1994), 5, w: *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Kościół*, red. W. ZEGA, Kraków-Ząbki 1999, 338.

³¹ Por. TENŻE, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1995, 100.

³² Por. RMi 37.

³³ TMA 57.

³⁴ RMi 37.

³⁵ TAMŻE.

³⁶ Por. TENŻE, Adhortacja apostołska *Vita consecrata* (25.03.1996), 96-97.

Można więc powiedzieć, że „adresatami” nowej ewangelizacji są wszelkie dziedziny współczesnego życia: polityka, ekonomia, kultura, prawodawstwo, środowiska zawodowe i organizacje społeczne. Taki kierunek ewangelizacji sugeruje Papież, mówiąc, że ci, którzy przyjęli Ewangelię, mają ją głosić oraz żyć nią, służąc człowiekowi i społeczeństwu³⁷.

Nowością nowej ewangelizacji ma być również nowa gorliwość, a nawet zapał ewangelizacyjny. Nowy entuzjazm ewangelizacyjny płynący z wiary w Boga i z gorącej miłości bliźniego pochodzi od Ducha Świętego, który wzbudza pragnienie głoszenia Ewangelii³⁸.

O nowym charakterze nowej ewangelizacji stanowią także jej adresaci. Kościół katolicki, z natury swej powszechny, pełni w świecie misję uniwersalną, dlatego można powiedzieć, że adresatami nowej ewangelizacji są wszyscy ludzie i wszelkie grupy ludzkie. Chcąc jednak pokazać pewną specyfikę nowej ewangelizacji, należy odwołać się do cytowanej już wypowiedzi papieskiej, w której jest mowa o jedynej i zarazem trojakiej misji ewangelizacyjnej Kościoła.

Adresatami misji *ad gentes*, nazywanej też pierwszą ewangelizacją, są kraje, grupy ludzi i środowiska społeczne, które nie znają Ewangelii Jezusa Chrystusa albo brak im wspólnot kościelnych zdolnych prowadzić życie chrześcijańskie i głosić wiarę innym. Adresatem nowej ewangelizacji jest również sam Kościół jako wspólnota wiary i życia, gdyż podstawowym obowiązkiem Kościoła jest ewangelizacja *ad intra*. Ewangelizacja jest więc skierowana do tych chrześcijan i wspólnot kościelnych, które potrzebują duchowego ożywienia i zdynamizowania ich świadectwa. Nowa ewangelizacja pozwala samym katolikom lepiej przygotować się do dzieła ewangelizacji poprzez poznanie zagrożeń życia religijnego oraz poznanie nowych metod pomagających je przezwyciężyć. Ostatecznie tylko wspólnota ewangelizowana będzie wiarygodnie ewangelizować innych ludzi i środowiska.

W sensie ścisłym adresatami nowej ewangelizacji są jednakże ci chrześcijanie – jednostki i całe narody – którzy ulegli dechrystianizacji

³⁷ Ojciec święty wskazuje na ważniejsze dziedziny życia społecznego będące przedmiotem nowej ewangelizacji: krzewienie poszanowania godności osoby ludzkiej, zachowanie nienaruszalności prawa do życia, uszanowanie prawa do wolności sumienia i wyznania, uznanie rodziny jako szkoły życia społecznego, obowiązek troski o dobro wspólne i zaangażowanie polityczne, uznanie człowieka ośrodkiem życia gospodarczo-społecznego, ewangelizacja kultury oraz udział w nauczaniu i wychowaniu, a także kształtowanie środków społecznego przekazu (por. ChL 37-44).

³⁸ Por. RMi 92.

i żyją z dala od Chrystusa i Kościoła, którzy zaniedbali rozwój swej wiary i przestali być przekonanymi i praktykującymi katolikami. Nowej ewangelizacji potrzebują także ci, którzy uważają się za chrześcijan, ale brak im konsekwencji wiary i dlatego w ich życiu zaznacza się rozdźwięk między wiarą wyznawaną a życiem codziennym. Taki stan życia duchowego uniemożliwia im składanie świadectwa i udział w ewangelizacji.

Nowością dzieła nowej ewangelizacji jest także jego podmiot, a dokładniej: nowe jego rozumienie. Oczywiście głównym podmiotem nowej ewangelizacji jest Trójjedyny Bóg, który swój plan miłości objawił i urzeczywistnił w Chrystusie, teraz zaś czyni dostępnym w mocy Ducha Świętego poprzez swój Kościół. Jednak nowością jest wskazanie na całą wspólnotę kościelną jako podmiot nowej ewangelizacji. Oznacza to, że nowa ewangelizacja stanie się możliwa tylko wtedy, gdy wszyscy chrześcijanie świadomi swego powołania poczują się wezwani do podjęcia i prowadzenia tego dzieła³⁹. Należy jednak zaznaczyć, że wiele wypowiedzi papieskich wskazuje na podmiotowość poszczególnych stanów Kościoła, chociażby w posynodalnych adhortacjach poświęconych świeckim, kapłanom i osobom konsekrowanym.

Należy przy tym podkreślić odpowiedzialność i szczególny udział katolików świeckich w nowej ewangelizacji. W ramach Kościoła można mówić także o wspólnotowo-instytucjonalnych podmiotach nowej ewangelizacji, takich jak rodzina, parafia, szkoła katolicka, organizacje i stowarzyszenia kościelne, zgromadzenia zakonne czy uczelnie teologiczne⁴⁰. Wszystkie te podmioty wskazują, że nowa ewangelizacja potrzebuje ludzi odnowionych wewnętrznie, ludzi duchowych, którzy realizują dynamicznie powołanie do świętości: *duszą nowej ewangelizacji jest głębokie życie wewnętrzne, ponieważ tylko ten, kto „trwa” w Chrystusie, „przynosi owoc obfity” (por. J 15, 5)*⁴¹.

Istnieje powszechna zgoda, że nowa ewangelizacja jest pilnym zadaniem całego Kościoła: duchownych i świeckich, dlatego należy ją podjąć z nowym zapalem oraz stosując nowe metody i środki. Natomiast różnice dotyczą zarówno adresatów ewangelizacji, jak i uwarunkowań społecznych, a nawet samej koncepcji nowej ewangelizacji. Pojawia się pytanie, czy nowa ewangelizacja ma być skierowana jedynie do osób i społeczeństw zdechrystianizowanych, czy też ma

³⁹ Por. Deklaracja nr 5; A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja...*, t. 1, 111.

⁴⁰ Por. A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja...*, t. 1, 111.

⁴¹ JAN PAWEŁ II, *Przesłanie do wspólnot życia konsekrowanego* (Jasna Góra, 4.06.1997), w: *Jan Paweł II. Pielgrzymka do Ojczyzny (31.05.-10.06.1997). Przemówienia i homilie*, Częstochowa 1997, 114. Por. ChL 16; NMI 30-31.

dotyczyć wszystkich ludzi i wszelkich obszarów życia społecznego i współczesnej kultury? Niektórzy teologowie opowiadają się za szerokim, inni zaś za wąskim rozumieniem nowej ewangelizacji. Z dokumentów papieskich wynika, że Jan Paweł II, wzywając do nowej ewangelizacji wszystkich, opowiada się przede wszystkim za ewangelizacją ludzi i kultur zsekularyzowanych, ale obejmuje tym wezwaniem zarówno niewierzących, jak i wiernych Kościoła, którzy ciągle potrzebują ewangelizacji⁴².

Należy jednak zauważyć, że w wypowiedziach teologów na temat nowej ewangelizacji następuje przeakcentowanie nowości metod, treści lub celów kosztem tego, co stanowi istotę każdej ewangelizacji: głoszenie zbawienia w Jezusie Chrystusie, który obdarza człowieka „nowością życia”. Wydaje się więc, że koniecznie trzeba uzasadnić, iż nowa ewangelizacja z samej swej istoty ma charakter moralny, a nie jedynie dogmatyczny i pastoralny. Choć słuszne jest, że względu na wyzwania współczesnej sekularyzacji, wskazanie na konieczność nowych metod i środków, a także nowych zadań apostoelskich, to jednak bez wyraźnego wyakcentowania, że w ewangelizacji chodzi o „nowego człowieka w Chrystusie”, całe zamierzenie może okazać się bezowocne i przynieść jedynie zewnętrzne (powierzchowe) zmiany w Kościele i jego misji.

Nowa ewangelizacja z istoty swej powinna koncentrować się na darze nowego życia, które przynosi Jezus, a Duch Święty pozwala je przyjąć: *Ta ewangelizacja jest świadomie nazywana nową, ponieważ Duch Święty ciągle ukazuje nowość słowa Bożego i duchowo ożywia ludzi (por. J 3, 2)*⁴³. Inicjatywa nowej ewangelizacji zmierza więc do *głoszenia Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość*⁴⁴. Warto tu podkreślić obietnicę nowości życia, jaką przynosi orędzie Ewangelii, a także duchowe ożywienie, jakie sprawia dar nowego życia w człowieku, który uwierzy.

Oznacza to najpierw, że podmiotem nowej ewangelizacji może być tylko „nowy człowiek w Chrystusie”, który jest napełniony i odnowiony przez samego Chrystusa, jedynie taki człowiek może odnowić świat. Co więcej, ta perspektywa nowego życia jest także celem nowej ewangelizacji, a więc można powiedzieć, że przedmiotem nowej ewangelizacji jest to, by dar nowego życia został przez człowieka przyjęty i rozwinięty, czyli by człowiek żył na miarę daru

⁴² Por. A. LEWEK, *Nowa ewangelizacja...*, t. 1, 114.

⁴³ Deklaracja, nr 3. Por. A. SUQUIA, *Nowa ewangelizacja: niektóre zadania i niebezpieczeństwa doby obecnej* (Kolekcja „Communio” 8), Poznań 1993, 45-50.

⁴⁴ VS 106.

nowego życia⁴⁵. Celem ewangelizacji jest więc rozpoznanie na nowo darów sakramentalnych, które wymagają podjęcia zobowiązań moralnych i kształtowania integralnej wiary, czyli połączonej z orędziem moralnym, które określa chrześcijański styl życia. Tak więc tylko nowy człowiek, trwający we wspólnocie Kościoła, staje się podmiotem posługi ewangelizacyjnej, gdyż przez świadectwo słowa i życia dzieli się nowym życiem w Chrystusie z tymi, którzy Go nie znają lub znając, nie uznali jeszcze za Pana.

Ten akcent na nowość ewangelizacji w duchu daru nowego życia pozwala odkryć wyjątkową jedność życia i misji chrześcijanina w Kościele i świecie. Tak jak termin „nowy człowiek” obejmuje wszystkie wymiary życia ludzkiego w Kościele i świecie, tak już w pojęciu nowej ewangelizacji można odczytać wezwanie do odnowy Kościoła i świata. Dopiero kiedy uwzględni się nową ewangelizację jako konsekwencję życiową i moralną zarazem, objawia się jedność życia chrześcijańskiego i najpełniej można pokazać także głęboką perspektywę jedności wiary i życia moralnego, wiary i świadectwa, wiary i przynależności do Kościoła, wiary i wypełniania swojej misji w świecie. Będzie więc chodziło zarówno o odnowę Kościoła, jak i odnowę tkanki życia społecznego⁴⁶.

2. Maryjna odpowiedzialność za Kościół

Integralnie rozumiane dzieło nowej ewangelizacji łączy w sobie ewangelizację *ad intra* i *ad extra*, jedynie Kościół ewangelizowany będzie wiarygodnie ewangelizował świat. Istotą ewangelizacyjnego posłannictwa Kościoła jest głoszenie i urzeczywistnianie zbawienia w Jezusie Chrystusie. Podjęcie przez Kościół tego posłannictwa, które wynika z tajemnicy wcielenia i odkupienia, wiąże się z właściwym rozumieniem historiozbowczej roli Maryi. Kościół ma odczytać nierozdzielność funkcji macierzyńskiej i posłannictwa Maryi, i tak jak czerpie wzór z Jej macierzyństwa, jako ideał zjednoczenia z Bogiem, tak powinien odnaleźć w Niej wzór wypełnienia misji, którą jest służba Słowu Bożemu oraz współpraca w dziele zbawienia⁴⁷.

⁴⁵ To zagadnienie jest tak ważne, że przyjdzie mu poświęcić osobną refleksję, gdyż to wyznacza fundamentalną perspektywę dla niniejszej rozprawy.

⁴⁶ J. ŻYCIŃSKI, *Wizja nowej ewangelizacji w przesłaniu II Specjalnego Synodu Biskupów Europy a obecne problemy duszpasterskie Kościoła w Polsce*, w: KOMISJA DUSZPASTERSKA EPISKOPATU POLSKI, *Nowa ewangelizacja u progu Trzeciego Tysiąclecia. Program duszpasterski na rok 2000/2001*, Katowice 2000, 36-54.

⁴⁷ T. ZADYKOWICZ, *Maryjny wymiar chrześcijańskiego życia moralnego w świetle posoborowego nauczania Kościoła*, (mps), Lublin 1999, 183.

Celem ewangelizacyjnego posłannictwa Kościoła jest doprowadzenie ludzi do przyjęcia z wiarą Słowa Bożego, do sprawowania i wyznawania Go w sakramentach i ukazywania Go w praktyce życia przez zachowywanie przykazania miłości⁴⁸. Wiara staje więc u początku nowego życia i staje się warunkiem rozwoju życia w Chrystusie. Maryja jawi się jako pierwsza chrześcijanka, Ta, która uwierzyła Słowu Boga i włączyła się w dzieje zbawienia. Skoro jednym z ważniejszych celów nowej ewangelizacji jest wiara w jej personalistycznym i eklezjalnym rozumieniu, to Maryja staje przed nami jako przykład osobowego zawierzenia Bogu i włączenia w tajemnicę Kościoła. Kościół świadomy swego początku, naznaczony tajemnicą wcielenia, nawiedzenia, a szczególnie Pięćdziesiątnicy, odnajduje Maryję – Jej wybranie, udział w najpełniejszym objawieniu godności ludzkiej, także Jej odpowiedź wiary, poświęcenie dla dzieła zbawczego, czyli Jej udział w tym, co jest określane jako ewangelizacja. Należy więc uznać nie tylko udział Maryi w wielkich działach Bożych, ale widzieć w Niej osobowy wzór podjęcia misji ewangelizacyjnej w wierze.

Kościół w posoborowym nauczaniu podkreśla konieczność personalistycznej koncepcji wiary. Jej istotą jest nie tylko intelektualne przyjęcie prawd objawionych, ale osobowa decyzja przyjęcia Boga objawiającego się i pełne zaufania powierzenie się Jemu. *Fiat* - decyzja wiary Maryi – wyraża zarówno uznanie prawd Jej objawionych, jak i gotowość całkowitego poświęcenia samej siebie Osobie swego Syna⁴⁹. Jej decyzja wiary – oddanie się Bogu, posłuszeństwo i zaufanie oraz przyłgnięcie do Niego w Duchu Świętym stanowi osobowy wzór wiary, oddając istotę jej chrześcijańskiej koncepcji⁵⁰.

Postawa wiary Maryi koresponduje także z teologicznym ujęciem wiary, które określa ją tradycyjnie poprzez cztery cechy: nadprzyrodzoność, racjonalność, wolność i pewność. Wymiar nadprzyrodzony wiary oznacza, że do aktu wiary nie wystarczą ludzkie siły lecz konieczna jest łaska Boża uprzedzająca i wspomagająca. W scenie zwiastowania, kiedy anioł zwrócił się do Maryi imieniem „Pełna Łaski” (Łk 1, 28), to mówił o aktualnym napełnieniu Duchem Świętym, jak też o tym, co wyraża dogmat niepokalanego poczęcia – o Jej obdarowaniu łaską od poczęcia⁵¹. Także formuła „Pan z Tobą” (Łk 1, 28) oznacza, że

⁴⁸ Por. ChL 33.

⁴⁹ Por. RM 13; KKK 494.

⁵⁰ Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Fides et ratio* (14.09.1998), 13 (dalej: FR); KKK 150.

⁵¹ Por. RM 10.

Maryja jest pełna łaski, ponieważ Pan jest z Nią⁵². Wiara Maryi, która jest odpowiedzią Bogu przez łaskę i w łasce, w sposób wyraźny podkreśla konieczność nadprzyrodzonego wymiaru wiary. Warto jednak dodać, że łaska nie tylko nie pomniejsza ani nie niszczy natury, ale w akcie wiary łaska potrzebuje współpracy z naturą – rozumnością i wolnością człowieka.

Racjonalność wiary oznacza odejście od koncepcji skrajnie intelektualistycznej, ale jednocześnie podkreśla nieodzowność rozumu w akcie wiary. Choć prawdy objawione przekraczają naturalne zdolności rozumu, to jednak istnieje „poznanie przez wiarę”, dzięki któremu człowiek może poznać wystarczająco prawdy objawione. Maryja, szukając głębszego zrozumienia Bożego planu, stawia pytanie: *Jakże się to stanie?* (Łk 1, 34). Postawa Maryi wskazuje na potrzebę wiary bardziej świadomej, poszukującej zrozumienia, z czego można wyprowadzić postulat przewyciężenia ignorancji religijnej, a nawet obowiązek wyjaśniania wątpliwości. Pytanie Maryi różni się od pytania Zachariasza: *Po czym to poznam?* (Łk 1, 18), a różnica tkwi w dyspozycji wewnętrznej⁵³. Zachariasz uzależniał swoją decyzję wiary od znaku widzialnego; Maryja uznaje w słowie anioła wolę Boga i ujawnia intencję podporządkowania się Jego woli. Wyrażają to słowa zgody: *Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa Twego* (Łk 1, 38). Odpowiedź Maryi na samoobjawienie się Boga jest więc dobrowolnym i rozumnym zaakceptowaniem prawdy objawionej.

Wolność wiary oznacza nie tylko zakaz przymuszania kogokolwiek do wiary, ale w sensie pozytywnym wiara chrześcijańska domaga się dobrowolnej decyzji wyboru Boga. Jan Paweł II podkreśla, że wolność jest nieodzowna w akcie wiary, a ponadto wiara pozwala na wyrażenie, manifestację ludzkiej wolności⁵⁴. Wolność w akcie wiary Maryi ukazała całą swą pełnię. W scenie zwiastowania Maryja objawia zarówno „wolność od”, jak i „wolność do”. Słowa określające Ją – „Pełna Łaski” wskazują, że Maryja, zanim stanęła przed decyzją, została poprzez łaskawy dar Boży, udzielony Jej od poczęcia, uczyniona wolną – wolną od grzechu⁵⁵. Maryi „wolność od” prowadzi zawsze do „wolności do”.

Zaproszenie Maryi do współpracy w dziele zbawienia jest świadectwem, że Bóg szanuje godność osobową Maryi i domaga się wolnej

⁵² Por. KKK 2676.

⁵³ Por. JAN PAWEŁ II, Katecheza *Ta, która uwierzyła* (3.07.1996), w: *Katechezy maryjne...*, 117.

⁵⁴ Por. FR 13.

⁵⁵ Por. RM 8; KKK 492.

i świadomej odpowiedzi⁵⁶. Co więcej, Maryja objawia, że dojrzała wolność, to znaczy wolność w prawdzie, ukierunkowana jest na miłość. Podporządkowanie się Bożym planom powstałym z miłości, rodzi postawę miłości, stąd miłość jest celem maryjnej wolności⁵⁷.

Odpowiedzią Maryi na objawienie się Boga była decyzja wiary – Maryjne *fiat* jako podstawowy wybór wiary. Ta postawa zawierzenia wymaga następnie zaangażowania całościowego, takiego podejmowania wyborów i decyzji, by potwierdzały decyzję wiary. Oznacza to odkrycie moralnych postaw, które są konsekwencją wiary. W duchu współczesnego nauczania Kościoła, także w nowej ewangelizacji, kategoria opcji fundamentalnej najlepiej oddaje totalny charakter decyzji wiary, od której zależy całe życie moralne. Przykładem tak rozumianego wyboru podstawowego jest wiara Maryi wyrażona w scenie zwiastowania – Jej *fiat*⁵⁸. Jan Paweł II podkreśla, że opcja fundamentalna to wybór wiary, posłuszeństwo wierze, poprzez które człowiek z wolnej woli cały powierza się Bogu, okazując pełną uległość rozumowi i woli⁵⁹. Wiara rozumiana w kategorii opcji fundamentalnej była doświadczeniem Maryi już na początku Jej drogi wiary i stanowi przykład podstawowego wyboru wiary dla każdego chrześcijanina.

Integralność aktu wiary jest konieczna, choć akt wiary domaga się drogi wiary. Dokumenty Kościoła mówią o pielgrzymce wiary Maryi, która ma dla nas charakter zobowiązujący: *Maryja szła naprzód w pielgrzymce wiary i utrzymywała wiernie swe zjednoczenie z Synem aż do Krzyża*⁶⁰. Określenie „aż do Krzyża” wskazuje na pewien dynamizm wiary, od akceptacji zbawczej woli Boga, aż po takie dojrzewanie wiary, której szczytem jest zbawcza ofiara. Maryjne pielgrzymowanie pokazuje pewne etapy Jej dojrzewania, poczynając od przyjęcia wiary, poprzez jej wzrost, trwanie w niej, niekiedy obronę, aż po rzeczywistość eschatologiczną, którą wiara zapowiada. Maryja przechodzi szczególne doświadczenie próby wiary, ale – jak powie Papież – na podobieństwo Abrahama „wbrew nadziei uwierzyła nadziei”⁶¹.

⁵⁶ Por. JAN PAWEŁ II, *Duch Święty i Maryja: wzór osobistego związku Boga i człowieka* (Katecheza, 18.04.1990), w: TENŻE, *Wierzę w Ducha Świętego Pana i Ożywiciela*, red. S. DZIWIŚ I in., Watykan 1992, 184.

⁵⁷ Por. VS 87.

⁵⁸ Por. J. KUDASIEWICZ, *Biblijne spojrzenie na Matkę Jezusa w ujęciu Katechizmu Kościoła Katolickiego*, w: *Maryja w Katechizmie Kościoła Katolickiego*, red. S.C. NAPIÓRKOWSKI, B. KOCHANIEWICZ, Kraków 1996, 27.

⁵⁹ Por. VS 66.

⁶⁰ LG 58.

⁶¹ RM 14. Por. KKK 164-165.

Wiara Maryi wyrażona w zwiastowaniu wymagała oczekiwania na spełnienie Bożych obietnic. Nie było to oczekiwanie całkowicie bierne, ale wymagało aktywnej współpracy. Ponadto owo posłuszeństwo wiary ukazuje także podkreślany dzisiaj postulat jedności wiary i życia moralnego⁶². Znaczy to, że wiara staje się pełna, gdy przyjęte słowo Boże zostaje wyrażone i potwierdzone czynami życia codziennego. Odpowiedź Maryi w wierze na Boże obdarowanie i wezwanie wyraża nie tylko podstawowy wybór wiary i potwierdza go w różnych sytuacjach życiowych i próbach wiary, ale ukazuje także konkretne postawy i formy postępowania, które tworzą aretologię maryjną⁶³.

Dla dzieła nowej ewangelizacji szczególnie cenne jest podkreślenie aspektu eklezjalnego wiary Maryi. Tę prawdę oddaje tajemnica Jej macierzyństwa, które nie zatrzymuje się na byciu Matką Syna Bożego, ale rozciąga się na bycie Matką Jego Kościoła. Sam Kościół nie tylko otwiera się na współpracę z Jej macierzyńską miłością, ale także czerpie wzór macierzyńskiego zaangażowania. Kościół, rozważając Jej świętość, Jej oddanie w pełni woli Boga, dzięki słowu Bożemu przyjętemu z wiarą, sam ma stawać się matką *przez przepowiadanie i chrzest rodzić do nowego i nieśmiertelnego życia*⁶⁴.

Kościół w swojej podstawowej misji ewangelizacyjnej, którą można określić poprzez macierzyństwo, w macierzyństwie Maryi ma swój początek, swoje trwanie, a także pierwowzór⁶⁵. Dokumenty Kościoła stawiają za wzór Jej macierzyństwo, bowiem Ta, która rodzi Chrystusa i łączy się z Jego misterium, uczestniczy w zrodzeniu Kościoła. Dlatego Kościół uczy się od Niej własnego macierzyństwa, gdyż Jej macierzyństwo jest typem i wzorem płodności Dziewicy-Kościola⁶⁶.

Kościół w pełnieniu funkcji macierzyńskiej jest pośrednikiem na płaszczyźnie wiary, tworząc przy tym środowisko sprzyjające rozwojowi wiary. Kościół w tym procesie rodzenia dla Boga wierzących winien kierować się nie tylko apostołskim posłuszeństwem woli Chrystusa, ale także miłością, którą najlepiej wyraża relacja matki do dziecka. Zarówno wiara, jak i miłość Kościoła w pełnieniu misji ewangelizacyjnej znajduje w Maryi swój wzór i oparcie.

⁶² Por. VS 88.

⁶³ Por. T. ZADYKOWICZ, *Maryjny wymiar chrześcijańskiego życia moralnego...*, 101-102.

⁶⁴ LG 64. Por. KKK 507.

⁶⁵ Por. T. ZADYKOWICZ, *Maryjny wymiar chrześcijańskiego życia moralnego...*, 125.

⁶⁶ Por. JAN PAWEŁ II, *Maryja figurą i wzorem Kościoła* (Katecheza, 6.08.1997), w: *Katechezy maryjne...*, 251-254.

Odsłaniająca się prawda o Maryi wskazuje na ściśle powiązanie Jej funkcji macierzyńskiej i misji apostołskiej. Dlatego Kościół, który w Niej znajduje wzór swego macierzyństwa, może w Niej odnaleźć podstawę i wzór własnej misji, której istotą jest głoszenie słowa Bożego i współpraca w dziele zbawienia. Celem misji ewangelizacyjnej jest głoszenie Jezusa Chrystusa i zbawienia w Nim, aby odnowić wszystko w Chrystusie. Maryja w tajemnicy wcielenia najpełniej wprowadza Chrystusa w świat, przybliża Go człowiekowi. Misja Kościoła jest analogiczna, ma ten sam cel, co misja Maryi, dlatego Kościół w swej działalności ewangelizacyjnej może czerpać z Niej wzór⁶⁷.

Tajemnica wcielenia rozważana w modlitwie *Anioł Pański* sprawia, że może być ona określona jako pierwsza modlitwa misyjna. Modlitwa ta mówi o misji Gabriela, misji Jezusa Chrystusa, a także o misji Kościoła oraz misji każdego chrześcijanina⁶⁸. Ten przejaw pobożności maryjnej stanowi impuls misyjny, związany z podjęciem i wypełnieniem dzieła ewangelizacji.

Dla dzieła ewangelizacji znaczące wskazówki przynosi scena nawiedzenia św. Elżbiety. Jan Paweł II nazywa Maryję „Pierwszą Ewangelizatorką”, która zwiastuje Dobrą Nowinę, a tym samym daje początek podróżom misyjnym swego Syna⁶⁹. Osobistego przeżycia wybrania i obdarowania Maryja nie chce przeżywać w samotności, ale tą radością chce się dzielić z innymi. Oznacza to, że w słowie Bożym jest taki dynamizm, który każe odkrytymi prawdami i przeżywaną radością dzielić się z innymi. Maryja w scenie nawiedzenia spełnia funkcję pośrednika i sprawia, że to sam Bóg nawiedza ludzi i dopełnia dzieła objawienia siebie, by wzbudzić wiarę, a to jest przecież celem ewangelizacji.

3. Maryjna odpowiedzialność za świat

Dzieło nowej ewangelizacji zmierza zarówno do odnowy Kościoła, jak i świata, gdyż posługę tę pełni chrześcijanin, który jest jednocześnie członkiem Kościoła i społeczności świeckiej. Posoborowa odnowa doprowadziła do przewyciężenia indywidualistycznego podejścia do wiary i moralności, w kierunku dowartościowania ich wspólnotowego charakteru, ale także skłoniła do głębszej refleksji nad potrzebą zaan-

⁶⁷ Por. LG 65.

⁶⁸ Por. JAN PAWEŁ II, *Pierwsza modlitwa misyjna* (Przemówienie, Jasna Góra, 6.06.1979), w: *Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski...*, 133-134.

⁶⁹ Por. TENŻE, *Tajemnica nawiedzenia zapowiedzią misji Zbawiciela* (Katecheza, 2.10.1996), w: *Katechezy maryjne...*, 154.

gażowania się chrześcijan w życie społeczne. Jan Paweł II – dla głębszego umotywowania odpowiedzialności chrześcijan za świat – używa kategorii uczestnictwa w życiu społecznym, którą uzasadnia zarówno z perspektywy personalistycznej, jak i teologicznej⁷⁰. Obecnie wydaje się, że wezwanie chrześcijan do uczestnictwa w życiu społecznym jawi się jako znak czasu i moralny obowiązek⁷¹. Jest to wezwanie do ludzkiej solidarności i budowania lepszego świata ponad wszelkimi podziałami; wezwanie do budowania społeczności odpowiadającej godności osobowej człowieka. To posłannictwo Kościół odczytuje, sięgając do swych początków, mając także świadomość podstawowego znaczenia osoby i posłannictwa oraz sposobu uczestnictwa Maryi w dziele zbawienia.

Społeczny wymiar ludzkiej egzystencji i drogę budowania życia społecznego wskazuje trynitarny wzór wspólnoty. Człowiek, odczytując swoje powołanie do wspólnoty, ma odkryć swoje podobieństwo do Boga i podstawową zdolność do miłości, jako osobowego daru, który tworzy osobową jedność. Boże działanie na rzecz budowania ludzkiej wspólnoty wyraziło się nade wszystko w tajemnicy wcielenia i odkupienia. W tych wydarzeniach Bóg wezwał i umożliwił tworzenie wspólnoty międzyludzkiej, wskazując na podstawę wzajemnej jedności ludzi, jaką jest zjednoczenie z Nim samym. Chrystus, który w tajemnicy wcielenia i odkupienia zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem, wzywa do jednoczenia się wszystkich ludzi, do budowania wspólnoty i troski o drugiego człowieka⁷². Maryja, tak bardzo zaangażowana w wypełnieniu się tej tajemnicy pełni rolę służebnicy Pańskiej, oddana przy tym ludziom i każdemu człowiekowi⁷³.

Kluczem do należytego zrozumienia problemu relacji międzyosobowych w ramach życia społecznego jest właściwie pojęta kategoria uczestnictwa. Wymaga ona zarówno ukazania jej w wymiarze personalistycznym, jak i wskazania na jej dwie zasady: solidarności i sprzeciwu. Personalistyczna wizja uczestnictwa odwołuje się – jak to dowodzi K. Wojtyła – do szczególnej relacji czynu do osoby, w kontekście „działania wspólnie z innymi” czy też „współ-działania”⁷⁴. W kontekście wizji

⁷⁰ Por. G. LAZZATI, *Świeccy a chrześcijańskie zaangażowanie w sprawy doczesne*, tł. Z. Ziółkowski, Warszawa 1988; M. SPIEKER, *Misja człowieka świeckiego w świecie*, tł. A. Bławat, w: *Nowa ewangelizacja* (Kolekcja „Communio” 8), red. L. BALTER i in., Poznań 1993, 335-349; J. NAGÓRNY, *Teologicznomoralne podstawy uczestnictwa chrześcijan w życiu społecznym*, w: *Zaangażowanie chrześcijan w życie społeczne*, red. A. MARCOL, Opole 1994, 75-77.

⁷¹ Por. ChL 5. Por. także: H. SKOROWSKI, *Pojęcie: zaangażowanie społeczne*, w: *Zaangażowanie chrześcijan w życie społeczne...*, 169-174.

⁷² Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis* (4.03.1979), 13 (dalej: RH); CA 51.

⁷³ Por. RH 22.

⁷⁴ Por. K. WOJTYŁA, *Osoba i czyn*, Kraków 1985², 323-366.

życia społecznego kategoria uczestnictwa wskazuje na dwa rodzaje odniesień międzyludzkich: jest to więc udział jednej osoby w życiu innej osoby w duchu miłości albo działanie osób we wspólnocie i dla wspólnoty. Warto tu podkreślić, że człowiek, uczestnicząc w życiu społecznym, we wspomnianych relacjach, nie powinien przestać być sobą, nie powinien zgubić swej osobowej godności. Z tego wynika, że kategoria uczestnictwa sama w sobie stanowi obronę podmiotowości i godności człowieka⁷⁵.

Można powiedzieć, że podstawowym kryterium uczestnictwa osób w życiu społecznym jest uznanie prymatu osoby nad społecznością. Każde wezwanie do angażowania się w życie społeczne musi akceptować osobową godność człowieka, a to oznacza, że nie może on zostać sprowadzony do roli środka czy narzędzia⁷⁶. Stąd też działalność ludzka w świecie nie może mieć na celu wyłącznie zdobywania dóbr materialnych, lecz powinna być ukierunkowana na dobro osoby. Tajemnica wcielenia będąca znakiem solidarności Boga z ludźmi jest wezwaniem do solidarności człowieka z człowiekiem. Tajemnica ta oznacza zaangażowanie na rzecz dobra najwyższego dla człowieka wierzącego, które przekracza wartości doczesne i sprawy społeczne. Troska Kościoła dotyczy eschatycznego spełnienia, czyli życia wiecznego w Jezusie Chrystusie, wcielonym Synu Bożym, narodzonym z Maryi u progu spełnienia czasów⁷⁷.

Pełniejsze odczytanie znaczenia kategorii uczestnictwa w życiu społecznym wymaga rozważenia zasad: solidarności i sprzeciwu⁷⁸. W punkcie wyjścia solidarność należy uznać za prostą konsekwencję faktu, że człowiek bytuje i działa razem z innymi, a ich wspólne działanie ma na celu dobro wspólne. W podstawowym znaczeniu solidarność oznacza stałą gotowość przyjmowania i realizowania przez każdego tego, co do niego należy w odniesieniu do dobra wspólnego. Oznacza to powinność poszanowania podmiotowości każdego, a tym samym wyklucza możliwość wtrącania się lub zastępowania kogoś w obowiązkach, które sam może wypełnić⁷⁹.

Tajemnica wcielenia ukazuje analogię pomiędzy współczesnym posłannictwem Kościoła a rolą Matki Chrystusa w historii zbawienia. Tak jak Maryja, napełniona „Pełnią łaski”, nosi w sobie Zbawiciela świata

⁷⁵ Por. J. NAGÓRNY, *Posłannictwo chrześcijan w świecie*, t. 1: *Świat i wspólnota*, Lublin 1997, 120-121.

⁷⁶ Por. ChL 37. Por. także: CZ.S. BARTNIK, *Personalizm*, Lublin 1995, 171-172.

⁷⁷ Por. RH 18.

⁷⁸ Zasada solidarności powinna znaleźć swe dopełnienie w zasadzie sprzeciwu, ale tu zostanie ona pominięta. Por. J. NAGÓRNY, *Posłannictwo chrześcijan w świecie...*, 126.

⁷⁹ J. NAGÓRNY, *Teologicznomoralne podstawy uczestnictwa...*, 110-111.

i daje Go światu, tak zadaniem Kościoła jest dawać Chrystusa światu i czynić ludzi świątynią Ducha Świętego. Maryja w postawie służebnicy Pańskiej pokazuje, jak pełnić własne powołanie, które jest jednocześnie wzbogacone darem łaski. W duchu solidarności ze wszystkimi ludźmi potrzebne jest dzisiaj przekonanie o ważności każdego powołania, w kontekście życia społecznego, które należy realizować w oparciu o dary charyzmatyczne i bliską więź z Chrystusem.

Niekiedy solidarność wymaga takiej wrażliwości, która pozwoli dostrzec problemy innych, ich niezdolność do wypełnienia określonych obowiązków i w konsekwencji pozwoli przyjść im z pomocą. Dlatego Jan Paweł II, mówiąc o solidarności jako postawie moralnej, stwierdził, że jest to *mocna i trwała wola angażowania się na rzecz dobra wspólnego, czyli dobra wszystkich i dobra każdego, wszyscy bowiem jesteśmy odpowiedzialni za wszystkich*⁸⁰. Szczególnym przykładem dostrzegania i zaradzenia potrzebom innych jest postawa Maryi na weselu w Kanie. Ona kieruje do Chrystusa prośbę, a następnie wzywa do nadzwyczajnego posłuszeństwa, które wymaga zaufania, by czynić to, co potrzebne dla zaistnienia Bożych wydarzeń. Ojciec Święty prosi więc Maryję, by nauczyła Kościół swojego oddania w służbie Bogu i zbawieniu świata⁸¹.

Celem misji Kościoła w świecie jest odnowienie wszystkiego w Chrystusie, wszystkich ludzi i całego świata. Apostolstwo chrześcijan ma dotyczyć wszystkich dziedzin ludzkiego życia. Na wszystkich tych płaszczyznach życia społecznego trzeba też szukać inspiracji maryjnych, gdyż Maryja, uczestnicząc w dziele zbawienia, prowadziła całkiem normalne życie pełne trosk rodzinnych i pracy. Jan Paweł II uczy zawierzenia Maryi wszystkich ludzkich spraw, w tym spraw życia społecznego⁸². Ojciec Święty świadomy tego, że Jej macierzyńska troska obejmuje osobiste i społeczne aspekty życia ludzkiego, powierza Jej *sytuację społeczną i kryzys międzynarodowy z tym wszystkim, co budzi troskę: nędzę, bezrobocie, brak żywności, wysięg zbrojeń, pogardę dla praw ludzkich, konflikty już istniejące czy zagrażające, częściowe i totalne* oraz poleca Jej wstawianictwu *wysiłki, które są i będą czynione [...] na rzecz prawdziwego rozwoju ludów*⁸³.

⁸⁰ SRS 38. Analizę terminologii dotyczącej solidarności (także w nauczaniu Jana Pawła II) przedstawiają: V. CARRAUD, *Solidarność czy przejaw ideologii?*, „Communio” 13(1993) nr 2, 3-27; L. BALTER, *O solidarności inaczej*, „Communio” 13(1993) nr 2, 28-35.

⁸¹ Por. ChL 64.

⁸² Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Slavorum apostoli*, 32.

⁸³ SRS 49.

Współczesna kariologia każe jednak uczynić krok dalej, nie przestając na modlitwie zawierzenia. Bliska obecność Maryi w tajemnicy wcielenia i odkupienia pozwala odczytać Jej orędzie społeczne wzywające do zaangażowania w przebudowę doczesnego świata. Choć maryjne nauczanie na tematy społeczne nie tworzy zwartej doktryny, to jednak można je odnieść do fundamentalnych zasad życia społecznego: prawdy, sprawiedliwości, miłości i wolności. Głosząc prawdę, sprawiedliwość i wolność, Kościół podejmuje jednocześnie posługę miłości⁸⁴. W duchu tych zasad można następnie podejmować bardziej szczegółowe zagadnienia obecne w nauczaniu społecznym Kościoła, a jednocześnie mające swój wymiar maryjny.

Ks. dr Krzysztof Jezyna
Katolicki Uniwersytet Lubelski

ul. Fabryczna 19/36
PL - 20-301 Lublin
e-mail: krzycho@kul.lublin.pl

La dimensione mariana della nuova evangelizzazione nell'insegnamento di Giovanni Paolo II

(Riassunto)

L'invito alla nuova evangelizzazione è sempre presente nell'insegnamento di Giovanni Paolo II. La prima parte dell'articolo ci introduce in questa problematica. L'autore studia la genesi del termine e il suo contenuto e significato. La presenza di Maria nell'opera della nuova evangelizzazione è legata alla sua presenza nella Chiesa: esemplare ed attiva. Maria è l'esempio di fede, il nucleo di ogni opera evangelizzatrice. Per la Chiesa in missione evangelizzatrice Maria è il modello della maternità. Nella nuova evangelizzazione si tratta anche di prendere la responsabilità per il mondo. Anche in questo possiamo notare l'esemplarietà e l'ispirazione di Maria.

---

⁸⁴ Por. T. ZADYKOWICZ, *Maryjny wymiar chrześcijańskiego życia moralnego...*, 214.